

jedro na dva kosa in potem se stanica preščiipne v dve novi stanici. Takisto se zopet razdelita novi stanici in tako se delitev vrši brez konca in kraja ter naraste velika stanična gromada rastlinsko telo. Nove stanice so pa na različnih mestih tudi različne in raznovrstno vspeoredene. Skupino enoličnih stanic imenujemo *tkanino*. Med stanicami, zvezanimi v *tkanino*, nahaja se neka posebna tvarina, *medstaničnina* imenovana, ki veže posamične stanice. Od *tkanin* so zloženi sestavljeni organi. Rastlina raste zgolj vsled stanične množitve, in to, kar imenujemo življenje, je skupno delo vseh stanic.

Ako se rastoče stanice lahko širijo na vse strani, ostanejo, kakoršne so bile s prva, namreč okrogle ali pa jajčaste. Večinoma premeni stanica, čim je starejša, svojo prvotno obliko, bodi si, da po mejsebojnem dotikanji in pritiskanji postane oglata, bodi si, da se razteza samo na dolgost in na širokost ter bode pločasta. Premnogokrat raste zgolj v dolgost ter dobiva jajasto, vretinčasto ali nitkasto obliko. Časi celó požene posámezne odrástleke ter je s prva rogljata, pozneje zvezdasta i. t. d.

V raznih telesnih delih se stanice tudi različno preobrazujejo, kakeršno je namreč opravilo, katero je stanicam opravljati v posamičnih organih. Kjer kakor organ kaže vlakmast zlog, onde so stanice iztegnene nitkaste. Drugod so zopet stanice peterovoglate ali šesterovoglate ter so zložene kakor kameni v tlaku, ali pa so sploščene in porédane v tenko plast.

Stanice vsprejemajo na se razne tvarine, vzpremenajo jih v sebi in oddajajo vse one snovi, ki so telesu kakorkoli potrebne.

Stanična mrenica je iz staničnine ali celuloze, ki obstoji iz ogljika, vodíka in kislíka. Tudi lesovina (les) je neka baža celuloze. Protoplasma je dušičnata slizava snov, ki spada v red beljakovin.

Stanice imajo razun tega v sebi brezbarven (prozoren) sok, stanični sok imenovan. Ta je večidel le voda, v kateri je vendar raztopljenih več ali manj raztopljiščin rastlinskih snovi, kakor n. pr. sladkorja, gumija, beljaka, sluzi, kislin, soli i. t. d.

Ravno tako mnogokrat imajo stanice v sebi trdna telesa, n. pr. male pravilne kristale ki so se iz tekočine odločili, ali pa okrogla zrnca, v kateri podobi se škrob (štirka) in listno zelenilo (klorofil) največkrat nahajata. Tudi se vidijo okrogle kapljice mastnega ali hlapnega olja plavati v staničnem soku mnogih rastlinskih delov in mnogokrat je sok pobarvan z nekakim barvilom, v njem razpuščenim.

Rekli smo da imenujemo skupino jednoličnih stanic stanično *tkanino* ali staničje.

Tkanina, ki je sestavljena iz strženovih stanic, imenuje se parenhim, tudi polnilna ali živilna tkanina, ker njene stanice so tiste, ki sosebno prevajajo sok po rastlini in v katerih se odločuje one snovi, katere smo v poprejšnem popisali kakor vsebino stanic.

Iz prav tenkostenastih, pri tem drobnih in okroglastih stanic sestavljena tkanina se imenuje prvotna *tkanina*, ker se iz nje narejajo vse prvotne stanične podobe. Ako so njene stanice bolj podolgaste, se imenuje tvorilna *tkanina* ali kambij; ta tkanina je zlasti tista, ki pospeševa rast rastline s tem, da se v njej stvarjajo nove stanice.

Iz vretenastih, večidel debelostenastih in zlesenih stanic se naredi lesna *tkanina* ali prosenhim, iz ličjih stanic pa ličje staničje.

Povrhna koža tistih rastlinskih delov, katere zrak obdaja, se imenuje epidermis. Ona je sestavljena

iz prav ploščnatih stanic, katere se ali povsod tesno druga druge dotikajo, ali so pa med njimi sem ter tje male luknjice, reze ali produhi imenovani.

Pod vsako rézo je votel prostor, *produšna votlina* imenovan. ki je v zvezi z medstaničnimi prohodi. S temi malimi organi je notrina rastline mnogoterno v dotiki sè zunajnim zrakom.

Mnogokrat so posamne stanice povrhne kože vse drugačne podobe, namreč, razvlečene so jako na dolgost, tako da so podobne lasém. Ti lasje so mnogokrat vejnati, tudi imajo nekateri na konci buncico, napolnjeno s posebnim sokom. Taki lasje se imenujejo *železni lasje*. Pekoči lasje so tisti, ki imajo žgev sok v sebi, kakoršne imajo koprive.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Krmo rezati je koristno.

Ne gre še povprek ljudem v glavo ter nečejo priznati, da je krmo v kolikor moč zdrobljenej podobi polagati koristno. Da se zelo trmaste glave morejo prepričati, kako resnično je to, priredili so poskušnje s polaganjem govedom, to pa pod nadzorstvom profesorja Browna, ki je učinek vsega tudi v listu „Milchzeitung“ objavljati. Iz tega lista povzamemo sledeče: odbrali so najprv 1—2letnih bikov v poskušnjo, katero je bolje: ali se polaga dolga slama, seno in nerazrezana repa, ali je koristnejše slamo in seno rezati v rez in repo v krlje kalati?

Učinek je bil: dveletni biki, katerim se je polagalo celo seno in slama z nerazrezano repo, pridobivali so vsaki den po 0.8 kilo, torej povprek v 15 tednih 84.82 kilo, enoletni vsaki den 0.79, povprek 83.46 kilo. Zelo drugače je bilo, če se je polagalo v rez zrezano seno in slama in tudi na drobno zrezana repa. V tem slučaju opazovali so, da je dveleten bik pridobival vsaki den po 0.98 kilo na teži, torej v 15 tednih vkup 103.42 kilo, enoleten pa na den 0.91, vkup 96.16 kilo.

Navedene številke dovolj jasno kažejo, kako vrlo koristno da je govedom krmo zrezovati. Nekaj več dela, truda in stroškov je resnično. Toda ti se ne dajo primerjati koristi ter ne izgovarjajo nemarosti. Kdor krmo živini reže, krlja, drobi, mečka, ta potrebuje veliko manj krmil in doseže z njimi v enakem času mnogo več.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

25.

V gostéh pri poljskem plemiču.

(Dalje.)

Gospá ima dve stari gospodičini za častno postrežbo, gospodu pa so se natvezili štirje dvorni slineži, eden iz Krone, eden Rusin, in dva Litvanca. Lažejo, da je strah, sladkajo se, in kar slišijo drugod, brzo prinesó domú. Skrbeti morajo za goste in zabavati deco, zato vsakateri dobiva sto zlatov in novo obleko na leto, pa tudi par konj sme rediti na stroške gospodarjeve. Razen teh je bilo še mnogo strežnikov in kozakov v dvoru, pa gospod Štefan Glembocki, imenovec in prijatelj gospodarjev.

Gostje se sprehajajo po sobanah, kakor buče po ulu. Gospodar prav srčno prosi goste, naj uporabljajo

dar božji in plod truda njegovega. Eni strežniki nali-vajo medico, eni višnjevko in eni vino, kar se komu poljubi. Gospa sprejema krasni spól brez razločka na dostojanstvo in na imé, kakor pristuje soprogi poljskega plemića starodavnega rodú in prevnukinji atamana ko-švega. Krasni spol ima si veliko povedati, vsaka bi rada sama govorila, zaporedoma si segajo v besedo, in če uže ni drugače, vsaj po eno ali dve besedi vrže vmes ta ali ona, in dobro jej je pri srcu. Živo se vrté ti jezički, kot mlinska kolesa, in besede se tako gosto in brzo vsipajo, kakor moka skozi sito.

Nenadoma sta prišla še dva gosta, častnika poljska in pobočnika generala Branického, stotnik konjice Ja-nikovski, in zastavnik Zajonček. Ko so se pozdravili, namigne stotnik gospodarju, da bi stopila malo v stran. „Čestiti gospod, obžalujem, da sem prišel v službenih zadevah v vašo hišo, ali kaj hočem. Raje bi bil prišel sam od sebe, in se poklonil jasni gospodi. Ali vojak sem, in vojak mora slušati in delati, kar in kakor mu načelnik zaukaže. Jasni in blagorodni gospod general želi, da bi gospod komornik Droževski, vaš gost, neu-tegoma šel v Belocerkev.“

Komornik to začuvši mahoma priskoči ter zarohní: „Grom po dolini, ali sem jaz vojaški hlapec generalov, da mi kar tako zaukazuje? Jaz sem plemić poljski, in na svojem domu sem enak vojvodi. Mili gospod, pustite me na miru.“

„Gospod komornik, jaz imam ukaz, ki ga moram izvršiti. Ne srdite se gospod, pa idite samo.“

„Grom po dolini, kako pa hočete izvršiti ukaz? Ali hočete silo delati poljskemu plemiću?“

„Tudi če ni drugače, saj imam dve četi ulancev.“

Sedaj je jeza prišla gospodarja. „Gospod stotnik, spoštujte moj dom in moje goste. Niti tu pri meni, niti drugje nikjer ne trpim, da bi kdo gazil pravo plemiško. — Hoj, pokličite Bilovusa!“ veli služabnikom. „Vi, go-spod stotnik, imate ulance, a jaz imam kozake. Posku-simo, kdo je silnejši, in ko bi mi šlo tudi za glavo, in bi se imetje moje spepelilo, jaz ne trpim, da bi se kri-vica ali nasilje godilo kateremu koli plemiću, naj si je moj gost ali ni.“

„Grom po dolini, naj vas objamem, gospod Mihael. To je moško!“

Stotnik je molčal. Sedaj je prišel Bilovus, široko-pleč junak, v sivih šaravarah, v sivem kontušu, opasan z belim pasom in s sabljo ob bedru.

„Dečko!“ zakliče mu Glembocki — „pri tej priči naj se orožje moji kozaki, polovica peš, polovica jež. Tudi sporoči v Pšeničino, v Lohvin, v Tarhan in v Mihalovko, naj bodo gotovi vsi za orožje sposobni mo-žaki. Kedar bi kje kak ulanec ali kak drug človek se osmelil, napasti jih, ali protiti jim, ubijejo naj ga pri tisti priči! Ali si slišal?“

„Slišal očka, bodi po vaši volji.“

„Gospod Glembocki“, oglaší se Zajonček, „midva nisva prišla borit se, nama so ukazali iti, in šla sva. Saj znate, gospodje, da je ukaz prednikov svet, vzlasti ob vojski.“*)

„Gospod, vojaška suknja bi ne smela spremeniti plemića poljskega v hajduka. Tudi mi ne maramo bítí vas, pač pa napad odbijati, če bi bilo potreba. Idita z Bogom, od koder sta prišla, nobene žale besede vama ne porečemo. — Ali če hočeta, ostanita pri nas, pogo-stita se po prijateljski. Prosim toraj, gospoda moja!“

Stotnik se je bil ohladil od prve vzkipelosti. Go-spodar, prosiva, da ne zamerite, ker sva nehoté nepo-

koj napravila tu. Rada sprejmeva vašo gostoljubnost. Gospod general vé, da proti vodi se ne more plavati. Sploh pa nama tudi ni izrecno ukazal sile delati. Ko bi tako bilo, morala bi s tožnim srcem sablje nastaviti svojim rojakom. To je pač dolžnost vojakova.“

„Grom po dolini, gospod stotnik, kaj se vam blede? Vojak kot državlján naj goni neprijatelja, ali domačinu naj nikdar ne nastavlja orožja. Vojak najemnik je kaj drugega. Saj ste Poljak, a ne najet Nemec.“

Stotnik je hotel odgovoriti, ali Glembocki ga je za-držal z roko. „Mirno, mili gospodje. Kdor hoče po-kojno živeti, naj malo govori, pa mnogo je in pije. Go-spod Štefan, dajte mize pogrniti, mi pa stopimo med tem k krasnemu spolu, da vidimo, kaj dela.“

(Konec prihodnjič.)

Govor poslanca dr. Poklukarja

o peticiji kranjskega obrtnega društva gledé obrtnega delovanja v prisilni delalnici.

v kranjskem deželnem zboru.

(Dalje.)

Nadalje sledi v poročilu nadroben izkaz, koliko se je zaslužilo v zadnjih 3 letih, in to kaže, da je bilo od čevljarstva, krojaštva in mizarstva vsega zaslužka skupaj leta 1883. 8894 gold. 58 kr. leta 1884. 10756 „ 5½ „ leta 1885. 13061 „ 39 „

Od tega pa odpade na ono vrsto rokodelcev, o katerih je tukaj sploh mogoče govoriti, da de-lajo kako konkurenco roko-delcem ljubljanskega mesta, in sicer l. 1883. pri čevljarstvu zaslužka, vsega skupaj . . . 1087 „ 62 „ in izmed tega je zaslužka mladih korigendov 170 „ 80 „

in od tega skupnega zaslužka čevljarskega rokodelstva od-pade na tiste zavode, ki imajo namen, podpirati uboštvo v Ljubljani in ubožne učence v čitalnici, v nunskem samo-stanu in v „Collegium Maria-num“ 196 „ 57 „ tako, da ostane družega zaslužka samo 891 „ 5 „

Leta 1884. se je pri ravno tem rokodelstvu zaslu-žilo od odrasčenih prisiljencev . . . 1353 gold. 37 kr. in od mlajših 227 „ 79 „

toraj skupaj 1581 gold. 16 kr. in od tega pa zopet odpade na vrsto onih del, katere sem zgoraj na-vedel, poprek za reveže 224 „ 85 „

tako da ostane zaslužka 1356 gold. 31 kr.

Leta 1885. se je zaslužilo po od-raščenih čevljarjih 1894 „ 48 „ po mladih pa 274 „ 72 „

skupaj 2169 gold. 20 kr. od tega zopet odpade, kakor sem zgoraj navedel, za siromaštvo . . . 232 „ 26 „

tako da ostane 1936 gold. 94 kr

*) To je bilo ob hajdamaški ustaji na Ukrajini.